

Klimaforandringer i Grønland

Ilulissat og isfjorden har altid været et attraktivt sted at leve. Mennesket har, siden de første inuit slog sig ned i Sermermiut for mere end 4000 år, været tæt knyttet til isen. Grunden er at næringsrigt smeltevand fra isfjeldene skaber særdeles gode forhold for de fangst dyr og fisk, man var – og stadig er – afhængig af.

I dag danner Isfjorden stadig grundlaget for de to vigtigste erhverv i byen; fiskeri og turisme. Ingen andre steder i Grønland bliver der fisket så store mængder hellefisk, som ved Ilulissat Isfjord. Og Ilulissat er, som I ved, Grønlands mest besøgte turistdestination.

Bræens bevægelser

Bræen, som forsyner isfjorden med is fra Indlandsisen, har siden 1800-tallet været genstand for adskillige videnskabelige undersøgelser. Derfor ved man, at brækanten altid har bevæget sig. Man regner med at den markante tilbagetrækning, der startede omkring 1850, skete, fordi den Lille Istid ophørte og de varmere temperaturer skabte en selvforstærkende tilbagetrækningsproces. Denne tilbagetrækning stoppede omkring 1950, og brækanten har været stabil indtil 2002, hvor den pludselig trak sig 12 km tilbage. Indlandsisen og dens bræer udgør et meget komplekst system, derfor ved man ved endnu ikke, om de voldsomme ændringer er en del af naturlige processer eller skyldes menneskeskabte klimaforandringer.

Hvordan opleves klimaforandringerne i hverdagen?

- Ilulissat har traditionelt meget stabilt, klart vejr, både sommer og vinter. Men de seneste år har vi haft vådere somre, med mange meget varme dage. Om vinteren er snefaldet ustabil, og der er langvarige tøbrud med regn i selv de koldeste måneder.
- Havis er blevet sjældent, hvor man plejede at have havis hvert år. Sidste islæg på Diskobugten var i 1996, hvor man ellers plejer at afholde slædevæddeløb etc.
- Brækantens tilbagetrækning medfører færre store isfjelde, men mere smås. Det ser dog ikke ud til at være fare for at Ilulissat mister sine berømte isfjelde helt – så længe vi har Indlandsis, vil den kælte her.
- Fisker- og hundeslædekulturen påvirkes. Tidligere kørte fiskerne på slæde ind på isfjorden og fiskede med langliner gennem huller i isen. Denne tur er hård uden tilstrækkelig is og sne, og samtidig åbner den manglende havis mulighed for at fiske fra jolle året rundt.
- Permafrosten tør. Bygninger, veje og andre konstruktioner sætter sig med enorme omkostninger til følge (eks. Landingsbanen i Kangerlussuaq der skal repareres for millioner).
- Nye dyre- og plantearter. Udbredelsen og vækstsæsonen for den lokale flora er ændret markant. Blomsterne springer f.eks. to-tre uger tidligere ud end for 50 år siden.
- Enorm international interesse for fænomenet; Tv- og filmhold, politiske besøg, møder, konferencer og videnskabelige undersøgelser. Det skyldes formentligt at Isfjorden er velundersøgt og giver noget nær håndgribelige beviser på klimaforandringer i Arktis.

Konsekvenser for turismen

Vores vigtigste turistattraktion, Isfjorden og dens spektakulære isfjelde, er nok ikke i fare for at forsvinde i den nærmeste fremtid. Produktionen af is forventes at være uændret, uanset hvor langt brækanten trækker sig tilbage, men isfjeldene bliver generelt mindre.

Det ustabile vejr kan komme til at betyde mange aflysninger af fly-, helikopter og skibstrafikken, der allerede i dag er følsomme overfor ekstreme vejrsituationer. Manglen på havis gør det muligt at sejle med turister hele året.

De varmere vintre får konsekvenser for hundeslædekulturen i Ilulissat og dermed også slædeturismen. De langvarige frost-tø perioder kan gøre det umuligt at køre slæde. Traditionelt har man fisket fra joller om sommeren og hundeslæde på isen om vinteren. På længere sigt kan det slædeerhverv måske uddø, hvis åbent vand året rundt gør det muligt at fiske fra jolle, så man kan slippe for det hårde isfiskeri. Dermed forsvinder den populære slædehund også fra bybilledet, da anslået 75 % af byens slædehunde bruges til fiskeri.

Permafrostens smeltning har afgørende konsekvenser for både nutidige og historiske anlæg. Et eksempel er den historiske bygning, som Ilulissat Museum ligger i, der sætter sig hvert år. Et andet eksempel er den historiske boplads i Sermermiut, der hastigt eroderer bort.

Hvordan begrænses skaderne af klimaforandringer? Eksempel: den historiske boplads Sermermiut
Sermermiut var Grønlands største historiske boplads (250 mennesker i 1700 tallet), med levn fra alle de tre kulturer, der gennem tiderne har vandret fra Canada ned langs Grønlands vestkyst. De tidligere bosættelser kan i dag opleves som spredte tørvehusruiner i landskabet, og er et meget eftertragtet turistmål.

Området nedbrydes meget hurtigt pga. naturlig og menneskeskabt erosion. Den naturlige erosion skyldes smeltevandsgrofter, havis og havvand samt at området ligger på en slette af flydende morænejord, der bevæger sig mod havet. I løbet af de sidste 50 år er 4 meter af skrænten mod havet eroderet væk.

Mere alvorligt er den menneskeskabte erosion: de mange turister slider på vegetation og jord og uautoriserede udgravninger udhuler kystskrænterne. Nedbrydningsprocesserne vil formodentlig fremskydes, hvis permafrosten tør.

Ingen fortidsminder af denne slags, kan bevares i al fremtid. Men området er underlagt national fredningslovgivning og Ilulissat Museum og Kommunen forsøger at begrænse effekten af den massive færdsel, ved at opfordre turisterne til at bruge særlige afmærkede stier, der går gennem mindre sårbare områder. På sigt overvejer man fra lokalt og nationalt hold at bygge en lav stibro, der kan føre menneskestrømmen gennem de mest interessante dele af områder, samtidig med at vækstlaget og ruiner skånes.

Måske kan klimaforandringerne som fænomen, blive en del af den voksende turistindustri. Størstedelen af de turister, der besøger Grønland er meget interesserede i miljøspørgsmål, og vil givetvis gerne opleve, hvilke konsekvenser klimaforandringerne konkret har for Arktis.

Klimaforandringer har altid påvirket menneskets mulighed for at overleve i Grønland. Og noget tyder på at vi også i dag kommer til at tilpasse os det skiftende klima fremover.

Asi natur- og kulturvejleder Naja Habermann, Ilulissat Kommune